

ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ

ВЕСТНИК НУУз

АСТА NUUz

МИРЗО УЛУҒБЕК НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ
УНИВЕРСИТЕТИ ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ

**ЖУРНАЛ
1997
ЙИЛДАН
ЧИҚА
БОШЛАГАН**

**2021
1/6/2**

**Ижтимоий-
гуманитар
фанлар
туркуми**

Бош муҳаррир:

И.У.МАДЖИДОВ – т.ф.д., профессор.

Бош муҳаррир ўринбосари:

Р.Х.ШИРИНОВА – ф.ф.д., профессор

Таҳрир хайъати:

Сагдуллаев А.С. – т.ф.д., проф.

Аширов А.А. – т.ф.д., проф.

Баллиева Р. – т.ф.д., проф.

Маликов А.М. – т.ф.д., проф.

Юсупова Д.Ю. – т.ф.д., проф.

Муртазаева Р.Ҳ. – т.ф.д., проф.

Мадаева Ш.О. – ф.ф.д., проф.

Тўйчиев Б.Т. – ф.ф.д., проф.

Мухаммедова Д.Г. – псих.ф.д.

Тўхтаев Х.П. – ф.ф.н., доц.

Болтабоев Ҳ. – фил.ф.д., проф.

Раҳмонов Н.А. – фил.ф.д., проф.

Жабборов Н.А. – фил.ф.д., проф.

Сиддиқова И.А. – фил.ф.д., проф.

Ширинова Р.Х. – фил.ф.д., проф.

Садуллаева Н.А. – фил.ф.д., доц.

Арустамян Я.Ю. – фил.ф.д., доц.

Пардаев З.А. – фил.ф.ф.д., PhD.

Масъул котиб: **З. МАЖИД**

ТОШКЕНТ – 2021

Шукуров А. Булутли технологиялар воситалари ёрдамида виртуал таълим технологиялари компетенцияларини шакллантириш.....	180
Evni E. O'qituvchilarning kasbiy rivojlanishida ijtimoiy tarmoqlarning o'rni.....	184
Ergashev N. Texnika ixtisosliklari mutaxassislik masalalarini yechishda C++ visual dasturlash tilida klasslardan foydalanish tahlili.....	188
Эшмуродов А. Талабаларнинг мустақил таълимда web 3.0-технологияларидан фойдаланиш.....	191
Yusupova L. Preparing materials for esp teaching.....	194
Юсупова М. Идейно-эстетическая программа развития сценического искусства Узбекистана в XX век.....	197
Юсупова Н. Функциональные и технологические характеристики компонентов аудиовизуальных искусств.....	200

Филология

Абдулкасимова Р. Конверсия ва аффиксация: термин яшашнинг морфологик усули сифатида.....	203
Abdiraimov Sh. O'qib tushunish ko'nikmasini baholashda foydalaniladigan topshiriqlar metodikasi.....	208
Амирова З. Когнитив семантикада концептнинг "эмоционаллыги" ва "лингвомаданийлиги" тушунчалари.....	213
Bayjanova O. Use of terminology, cliches in the official diplomatic style of the English language.....	216
Бобокалонов О. Шифобахш ўсимлик номларининг лексик-семантик хусусиятлари.....	220
Давлатова А. Абдулла Орипов балладалари тахлили.....	223
Jumayeva D. "Yusuf va Zulayxo" dostonlarida badiiy san'atlar.....	226
Jumaniyozova N. Ingliz va o'zbek tillarida yuridik diskurs struktural tahlili (sodda gaplar misolida).....	229
Jo'rayeva B., Jumayeva M. Lingvokulturologiyaning nazariy tadqiqi.....	233
Jurayeva G. Bolalar hajviy she'riyatida milliy-madaniy va ijtimoiy-ma'rifiy tajribalar ifodasi.....	236
Зияева К. Инглиз ва ўзбек ҳазилларининг лингвомаданий тахлили.....	240
Ibratov B. Zamonaviy tilshunoslikda onomastika tamoyillari.....	243
Kamilova D. Lexicographic analysis of the terms "Business and entrepreneurship" in English and Uzbek.....	246
Касимова Р. Психология, адабиётшунослик ва таржимашунослик узвийлиги.....	248
Корзун А. «Художественные особенности драмы Хан Дина «Не стоит раскачивать дерево...».....	251
Кучибоев М. Мақоллар таржимасида образлиликни қайта тиклаш.....	254
Kakharova M. Psychological circumstances of protagonists in autobiographical works.....	257
Mamarajabova I. O'zbek tilida "vaqt" konseptini ifodalovchi birliklar tavsifi.....	261
Mamatqulova T. "Qo'shiq" istilohining etimologik va terminologik mazmuniga doir.....	264
Матенова Ю. К вопросу о теории культурного трансфера.....	267
Makhamadaliyeva Z. Theory of phraseology in modern English.....	270
Maksumova U. Innovatsion metodning chet tillarida tutgan o'rni.....	273
Махмудов А. Ғарбий Европа адабиётида толерантликнинг назарий асослари.....	276
Негматова Н. Арабизмы во французском языке, история возникновения и их семантическая ассимиляция.....	279
Сиддикова И., Солнева М., Нартаева М. Тиббиёт терминлари тилшунослик объекти сифатида.....	282
Sobirova G. Theory of speech acts in modern linguistics.....	286
Тулабаева Р. Тоҳир Маликнинг "Алвидо болалик" асарида замон ва бола образи талқини.....	289
Тураходжаева М. Ўсимликшуносликка оид лексемаларнинг аффиксация усули орқали ясаилишининг ўзига хос жиҳатлари.....	292
O'rozova I. "Muhabbatnoma" asaridagi frazeologizmlar statistikasi.....	296
Shokirova Sh. Functional and semantic types of "please" speech acts.....	301
Юлдашев А. Концептуал деривация иккиламчи интерпретация ҳодисаси сифатида.....	304

УДК: 39(=512.133):811.111'25

Раъно КАСИМОВА,
Бухоро давлат университети докторанти (DSc),
филология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент,
E-mail: ranokasimova77@mail.ru

ф.ф.д. (DSc), профессор Жўраева М.М. тақризи асосида

CORRELATION OF PSYCHOLOGY WITH LITERARY CRITICISM AND TRANSLATION STUDIES

Abstract

The article discusses the essence of the term “psychology”, psychological approaches and their influence on literature and literary criticism, psychology of literature and its classification, interrelation of psychology, literary criticism and translation studies.

Keywords: psychological approaches, literary criticism, psychology of literature.

ВЗАИМОСВЯЗЬ ПСИХОЛОГИИ С ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕМ И ПЕРЕВОДОВЕДЕНИЕМ

Аннотация

В статье рассматривается сущность термина “психология”, психологические подходы, влияние психологических подходов на литературу и литературный критицизм, классификация литературной психологии, взаимоотношения психологии с литературоведением и переводоведением.

Ключевые слова: психологические подходы, литературный критицизм, психология литературы.

ПСИХОЛОГИЯ, АДАБИЁТШУНОСЛИК ВА ТАРЖИМАШУНОСЛИК УЗВИЙЛИГИ

Аннотация

Мақолада “психология” термини мазмун-моҳияти, психологик ёндашувлар, уларнинг адабиётга, адабий танқидчиликка таъсири, адабиёт психологияси таснифи, психология фанининг адабиётшунослик ва таржимашунослик соҳалари билан ўзаро боғлиқлиги хусусида фикр юритилган.

Калит сўзлар: психологик ёндашувлар, адабий танқидчилик, адабиёт психологияси.

Кириш. XX аср жаҳон адабиёти асарларида амалга оширилган у ёки бу фаолиятни “ким бажарди?” деб эмас, “нега бажарди?” деган саволга жавоб тарзидаги ғоялар илгари сурилгани кузатилади. Адабиётшунослар формал/эстетик ёндашув билан замонавий адабиётшуносликнинг асосий масалалари орасидаги чекловлар ва номутаносибликлар туфайли шундай ғояларни қўллашга киришибди. Натижада, замонавий адабиётшунослик “Санъат санъат учун” ғоясида йироқлашиб, кўпроқ тафтиш қилишга ёндашган ҳамда тарбиявий аҳамият касб эта бошлаган. Асосий эътибор шакл ва тузилишдан кўра қаҳрамонга, унинг мотивациясига йўналтирилган. Шахсга эътиборнинг кучайиши оқибатида XIX аср охирида юзага келган психологик ёндашув XX асрда янада тараққий этиб, турли баҳс-мунозараларга сабаб бўлган.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили (Literature review). Инсон хулқ-атвори, ўй-фикрлари, мотивацияси масалалари жиҳатидан психология ва адабиётнинг инсон ҳаётида ўрни бекиёс. Кўплаб олимлар психологияга турлича таъриф беришган. Картоно “Психология – инсон хулқ-атвори тўғрисидаги фан таҳлили [7]”, деб таъкидлаган бўлса, Р.Уллек ва О.Уорренлар “Психология кенг маънода инсоннинг ҳам ташқи хатти-ҳаракатларини ҳам ички ҳис-туйғуларини, хулқ-атворини илмий ўрганишдан иборат. Шунингдек, бадний асарда психологик тамойилларни қўллаб, инсон ҳаёти феномени, воқеа ва ҳодисалар тадқиқида ҳам психологиядан фойдаланиш мумкин. Баъзи адабиётшунослар учун эса психология воқеликни тўғри англамасликка, кузатувларни ўткирлашувига ҳамда ханузгача номаълум намуналарга дуч келишига (кашф этилмаган йўللарга тушиб олишига) имконият яратди. Бироқ психология ўзи яратувчанликка тайёргарлик ҳолос, психологик ҳақиқат эса, қисқача

айтганда, асар изчиллигини ривожлантирсагина бадний қиймат касб этади, яъни санъат ҳисобланади, деган фикрни илгари суришган [6]. Демак, психология кенг ва тор маъноларда қўлланилиб, инсоннинг ҳам ташқи ҳам ички хатти-ҳаракатлари, ҳиссиётларини билдиради.

Абдулла Қодирийнинг “Меҳробдан чаён” асарининг яратилиш тарихига назар солсак, ёзувчи асарни ёзишга тараддуланиб, унинг барча жиҳатларини, ҳаётий ва уйдирма қаҳрамонлар, воқеалар изчиллиги, ҳаттоки асар якунида қаҳрамонларнинг тақдирини ҳам инобатга олгани аёнлашади. Бироқ асарда тарихий ҳақиқатга асосланган воқеаларни бошлаш муаллифни чуқур ўйлантирганлини ёзувчининг ўғли Ҳабибулло Қодирийнинг қуйидаги фикрларидан билиб олиш мумкин:

“Меҳробдан чаён”ни ёзишга тайёрландим. Ҳамма нарсга тахт: романнинг шакли, қаҳрамонлари, воқеалари, асарнинг қандай хотимланиши кўз олдимдан давра олиб ўтиб туради. Аммо ишни қаердан, нимадан бошлаш, даврага қандай кириб бориш масаласи мени ўйлатар, қийнар эди, -деган эдилар дадам бир вақт, оилавий ўтиришда туш тўғрисида суҳбат бўлганда, - бир кун туш кўрдим [2].

Кўриниб турибдики, Р.Уллек ва О.Уорренлар таъкидлаганидек, психологик ҳақиқатнинг бадний қиймат касб этиши мақсадида асар изчиллигини ривожлантириш ҳар бир ёзувчини қийнайди ва ўйлантиради.

Тадқиқот методологияси (Research Methodology). Адабиёт инсон ўй-фикрлари маҳсули бўлиб, муаллиф турмуш тарзи, уни ўраб турган муҳитдан таъсирланиши мумкин. Кўплаб инсонлар бадний асарларни инсон ҳаётининг кўзгуси деб ҳисоблашади. Бошқача қилиб айтганда, бадний асарларда муаллифлар томонидан инсон фаолияти билан боғлиқ ҳиссиётлар,

кўрган-кечирганлари ва ижтимоий ҳаётда дуч келиши мумкин бўлган ҳолатлар ҳикоя қилинади.

Адабий санъат ёзувчи ифода воситаларининг психологик фонини билиш билан аниқланади. Ифода воситалари асар ёзилаётган пайтда муаллифнинг ҳиссиётлари таъсири натижасида юзага келади. Ёзувчи ҳиссиёти эса уни ўраб турган атроф-муҳит, вазият ва унинг индивидуал тажрибаси асосида шаклланади. Психология ҳар доим инсон ҳаёти билан боғлиқ, уни инсон ҳаётидан ажратиш бўлмайди. Л.Гуерин психологияда инсоннинг кейинги ҳаётини ҳаракатга келтирувчи асосий нарсаси мотивация эканлигини тушунтиради ва тавсифлайди. Инсон ўзи кутган ҳаётга эришиш ва уни давом эттириши учун мотивация жуда муҳим. Ҳар бир эришилган ютуқ мотивация туфайли амалга ошади [4].

Инсон ҳаёти жуда мураккаб бўлса-да, тушунарли. Ҳар бир киши ўз психологиясига таяниб, дуч келган муаммоларни тушуниши, уларни бартараф этиши ёки жуда мураккаб жараёнларни енгиллаштириши мумкин. Психология инсон онгида муаммони тақдир эмас, мушкулот (челенж) сифатида тан олиншини шакллантиради. Инсон ҳаётида рўй берадиган муаммолар тасаввур қилинганидек, мураккаб эмас. Барча муаммолар позитив ёндашилгандагина ечим топади. Мана шундай вазиятларда психология ижобий фикрлаш тарзини шакллантиришда муҳим роль ўйнайди.

Таҳлил ва натижалар (Analysis and results). Психология сингари адабиёт, айниқса, роман ҳам инсон ҳаёти билан бевосита алоқадор. Роман муаллиф ифодаси ва рағбатлантириш ҳисси бўлиб, ҳаёт кадр-кийматини ўзида мужассамлаштирган бадий асардир. Роман ҳаётнинг муносабатларга эга. Одатда, ёзувчилар ўз асарларида ҳис-туйғуларни ифодалаш учун ҳаётнинг воқеаларини асосий ғоя сифатида қабул қилишади. Ўзбек романнависи А.Қодирий ҳам ўзининг “Меҳробдан чаён” асари воқеаларини ривожлантиришда ҳаётнинг, яъни ўтмиш воқеаларига, тарихга таянганлигини таъкидлайди: Албатта, мен бу сўнги марғуб қаҳрамонларни ўзбек тарихининг ҳазми кўтарган қадар ўз ҳолича олишқа тиришдим. Уларнинг хон ва уламога қарши исёни табиъий – шаръийдир. Чунки шундан орғиго сохта бўлиши устига китобнинг қадрини ҳам тушуради эди. Шу икки синф курашини тасвир қилиш воситасида хон ҳарамлари, хотинлари, қирқ қизлар, тарихий ва этнография лавҳалар, ўзбек ҳаёти, қизиқчилиги, танқидчилиги, ўзбек хотин-қизлари орасидаги истеъдод, шоирлар, азкиячилик ва бошқа яна кўб нуқталарни қамраб олинди [1;5].

Роман ҳаётнинг акси ёки кўзгуси бўлиб, психология асар билан ўзаро чамбарчас боғлиқдир. Инсон психологияси орқали асардаги воқеа, хабар, характеристика ва бошқа элементларни чуқурроқ англаш мумкин. Шунингдек, психология характер хатти-ҳаракатларининг сабабларини, инсон ҳулқ-атвори ва мотивацияси асосини очиб беради.

Адабиёт ва психология ўртасида жуда яқин муносабат мавжуд. Кохеннинг таъкидлашича, “psychology helps to clarify some literary problems, and Literature presents insights to psychology”, яъни психология баъзи адабий муаммоларни ойдинлаштиришга қўмаклашса, адабиёт психологияга ғоялар беради [7]. Чуқур тушунчага эга бўлиш учун адабиётни турли ёндашувлар, жумладан, психологик ёндашувлар ёрдамида ўрганиш мумкин. Психологнинг шахсиятни тушуниш ва тасвирлаш услуги ёзувчи, драматург ва бошқа ижодкорларнинг интуитив тасаввурлари билан қўллаб-қувватланиши адабиёт ва психология ўртасида ўзаро муносабат мавжудлигини исботлайди.

Психологик ёндашув замонавий психологиянинг ҳам адабиётга ҳам адабий танқидчиликка таъсирини намоён этади. Зигмунд Фрейднинг психоаналитик назарияси хоҳиш-истак, онгсизлик ва репрессия сингари янги ёки мунозарали соҳаларни ўрганиш орқали инсон ҳулқ-атвори ҳақидаги тасаввурларимизни ўзгартирса, тил ва рафзларнинг онгсиз қўрқув ёки хоҳишни акс эттириш қобилиятини намоён этиши ҳақидаги тушунчаларимизни кенгайтиради.

Психологик танқидчилик бир нечта ёндашувларга эга бўлиб, одатда 3та ёндашувдан биттаси ёки бир нечтаси бир вақтнинг ўзида қўлланилиши мумкин:

Ижодкорнинг ижодини ўрганиш, унинг табиати қандай ва у ақлий нормаларга лойиқми;

Муайян ижодкорни психологик жиҳатдан ўрганиш, яъни ёзувчи биографиясининг унинг ҳулқ-атворида таъсири ёки уни руҳлантириши;

Психологик усуллардан фойдаланган ҳолда бадий қаҳрамонлар таҳлили [7].

Психологик ёндашув бадий асар мазмунини сезиларли даражада оширишга олиб келади. Психология ва унинг бадий адабиётдаги ўрнини муҳофаза қилиб, муаллиф тасаввурини ўрганади. Барча бадий асарлар маълум маънода тажрибага асосланган ва ҳар қандай ёзувчи ўз тажрибалари сабаб ҳиссий муаммолар курашида қолиши мумкин. Бадий асарни маълум даражада тушуниш, уни таҳлил қилишда психологик усулларнинг ҳаммаси ҳам қўл келавермайди. Адабиёт инсон руҳи билан боғлиқ бир қанча ҳодисаларни қамраб олади. Ёзувчи ҳодисани бадий асардаги персонажлар орқали акс эттиради. Бу эса адабиётни психологик назариялар ёрдамида таҳлил қилишга имкон беради, улар инсон ҳаётини реал ҳаётдан топади.

Адабиётшунослар адабиёт психологиясига турлича таърифларни келтиришади. Масалан, араб адабиёти профессори Сангиду “адабиёт психологияси инсон ҳаётининг баъзи воқеаларини уйдирма қаҳрамонлар ёки ҳатто фактик персонажлар томонидан ижро этилишини ўз ичига олган бадий асарларни кузатадиган фан сифатида таърифланади”, дея шарҳласа, Р.Уэллек ва О.Орренлар тадқиқот субъектига кўра адабиёт психологияси турлича изоҳланиши мумкин, деб ҳисоблаб, қуйидагиларни санаб ўтишади:

Муаллиф психологиясини индивид сифатида ўрганадиган адабиёт психологияси. Ёзувчи шахс, уни хоҳиш-истак ва ҳиссиётларидан ажратиш бўлмайди. Ўз иштиёқи ва ҳиссиётларига асосланиб бадий асарлар яратиши мумкин.

Ижодий жараёни ўрганадиган адабиёт психологияси. Бунда ишнинг яхлит бадий асарга айланиш жараёни назарда тутилади.

Психология турлари ва принципларининг бадий асарда қўлланилишини ўрганадиган адабиёт психологияси. Психологик мавзулар ва ҳолатларнинг бадий асар қаҳрамонларида ишлатилишига эътибор қаратилади.

Бадий асарнинг ўқувчига таъсирини ўрганадиган адабиёт психологияси. Бадий асарнинг ўқувчи ҳаёти ва ўй-фикрларига таъсири иноватга олинади [6].

Адабиёт санъат асаридир. Ҳар бир муаллифнинг ўзига хос услуги ноёб ва тақдорланмас бадий асарлар яратилишига асос бўлади. Абдулла Қодирий асарларининг ўқинишлилигини таъминлаб келган ғоялар, тарихий фактлар ва қизиқарли воқеаларнинг бадий тасвири мазмун-моҳиятини англаб етиш учун ўқувчи ёзувчининг китобларини мутолаа қилади ва ўз психологиясига таяниб иш қўради. Ёзувчи услубининг тушунарлилиги, замон ва макон тасвирлари ҳам реципиентнинг асосий ғояни ва керакли маълумотни илғаб олишига замин яратади.

Абдулла Қодирий ўзининг “Меҳробдан чаён” романида кўплаб бадий тасвир воситаларидан қаҳрамон руҳий кечинмаларини ифодалаш мақсадида фойдаланади.

Асар аслиятидаги қаҳрамонларнинг юриш-туриши, руҳияти, атроф-муҳитга муносабатига алоқадор психологик ҳолатларни ўзга тил реципиентига ишонарли қилиб ўтириш жараёни психологиянинг нафақат адабиётшунослик, балки таржимашунослик соҳалари билан ўзаро боғлиқлигини намоён этади.

А.Қодирий “Меҳробдан чаён” асаридаги психологик ҳолат тасвирини “Ғариб кўнгли” номли фаслда кузатишимиз мумкин. Ўзувчи Тойир аканинг тутун билан қорайган хужрасини ҳаққоний ифодалаб, китобхон кўз ўнгига ушбу хужра тасвирини гавдалантиради. Шундан кейингина воқеаларни ривожлантириб, Тойир аканинг кўнгли синиклиги, ўкинчи ва ҳасратини баён этади:

Тойир ака қозикдаги тутунни очиб тўрт-бешта нон, бир ҳович каттақўрғон магиз олиб, кичкина баркашчага солди. Баркашни Анвар олдиға келтириб, узр айтди:

– Камбағалчилик, тақсир, олдингизга дастурхон ёзолмадик... [1].

Тойир аканинг биргина “камбағалчилик, тақсир, олдингизга дастурхон ёзолмадик...” камтарона гапи орқали унинг психологик ҳолати аёнлашади. Худди шу ҳолатни асарнинг инглиз тили таржимасида кўриб чиқиб, таҳлил қиламиз.

Tair removed from a peg hammered into the wall, small knot, has taken out from some flat cakes, a handful of Kurgan raisins and put all it on a tray.

– Poverty, your favour, – He said in an apologising voice, putting the tray before Anvar.

– There is no treatment worth you...[3].

Мутаржим асар қаҳрамонлари психологиясини тушуниш учун энг аввало ёзувчи психологиясини ва у

кўзлаган мақсадни англашга, сўнг амалга оширадиган таржимасида мана шу мақсадни ёритиб беришга киришади. Тойир аканинг хужраси тасвири орқали унинг камбағаллигига, руҳий ҳолатига ишора қилинса-да, ўзбек халқининг меҳмондорчилиги ва меҳмонга ҳурмат муносабати, меҳмонни ранжитмаслик учун борини меҳмон олдиға қўйиб, кўнглини хушнуд қилиши ҳам кўрсатилади. Мутаржимлар мана шу мақсадни Тойир аканинг узр сўраб “Poverty, your favour, – He said in an apologising voice”, деб айтган гаплари билан ифодалаб, ўзбек халқига хос мулозамат кўрсатиш, “тақсир” деб қилинган мурожаатни “your favour” тарзида ўтириш орқали ўзбек маданияти хусусиятларини очиб беришган.

Хулоса ва тақлифлар (Conclusion/Recommendations). Умуман олганда, психология тор ва кенг маъноларда қўлланилиб, инсон ички ва ташқи хатти-ҳаракатларини билдиради. Психологик ёндашувлар замонавий психологиянинг ҳам адабиётга ҳам адабий танқидчиликка таъсирини намоён этиб, ёзувчи ижодини, унинг психологиясини, у яратган бадий қаҳрамонларни таҳлил қилишда фойдаланилган. Шунингдек, адабиёт психологиясига турлича таърифлар келтирилган ҳамда муаллиф психологиясини, ижодий жараён, психология турлари ва принципларининг бадий асарда қўлланилиши, асарнинг ўқувчига таъсирини ўрганадиган адабиёт психологияси тарзида таснифланган. Таржима асарларига талабнинг ошиб бориши, психология фанининг адабиётшунослик ва таржимашунослик соҳалари билан ўзаро боғлиқлигини исботлайди, чунки бунда асар аслиятидаги қаҳрамонларнинг юриш-туриши, руҳияти, атроф-муҳитга муносабатига алоқадор психологик ҳолатларни ўзга тил реципиентига ишонарли қилиб ўтириш таржимондан муаллиф психологиясини чуқур англаш заруратини тугдирган.

АДАБИЁТЛАР

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 18 майдаги 376-сон “Жаҳон адабиётининг энг сара намуналарини ўзбек тилига ҳамда ўзбек адабиёти дурдоналарини чет тилларига таржима қилиш ва нашр этиш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори https://lex.uz/pages/forpda.aspx?lact_id=3743182
2. Абдулла Қодирий. Меҳробдан чаён (Худоёрхон ва муншийлари ҳаётдан тарихий рўмон). – Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1994. – 149 б.
3. Андреев А.Н. Целостный анализ литературного произведения: учеб.пособие для студ.вузов. – Минск: Электронная книга БГУ, 2003. –143с.
4. Барабаш О.В. Психологизм как конструктивный компонент поэтики романа Л. Н. Толстого «Анна Каренина»: дис. ... канд. филол. Наук. – М.:МГУ, 2008. – 208 с.
5. Abdulla Qodiriy. Mehrobdan chayon (Xudoyorxon va munshiyolari hayotidan tarixiy roman. H.Qodiriy. “Mehrobdan chayon” haqida). – Toshkent: Navro‘z, 2019. – 288 б.
6. Abdulla Qodiriy. The Scorpion from the Altar: Novel. Translators: I.M.Tukhtasinov, U.R.Yoldoshev, A.A.Khamidov. – T.: “Mashhur-Press”, 2019. – 272 p.
7. Guerin, W. L., Labor, E., Lee, M., Reesman, J.C., & Willingham, J.R. A handbook of critical approaches to literature. – New York: Oxford University Press. Guerin, 2005. – 412 p.
8. Hurlock, B.Elizabeth. Personality Development. – New York: McGraw-Hill Book Company, 1974. – 520 p.
9. Rene Wellek and Austin Warren. Theory of Literature. Third edition. – New York: A Harvest Book. 1956. – 362 p.
10. www.ziyouz.com kutubxonasi Dilmurod Quronov. Adabiyotshunoslikka kirish. – B. 242.
11. <http://repository.unas.ac.id/1587/1/Diktat%2C%20Psychology%20of%20Literature%20%281%29.pdf> Sylvie Meiliana.Psychology of Literature – 96 p.